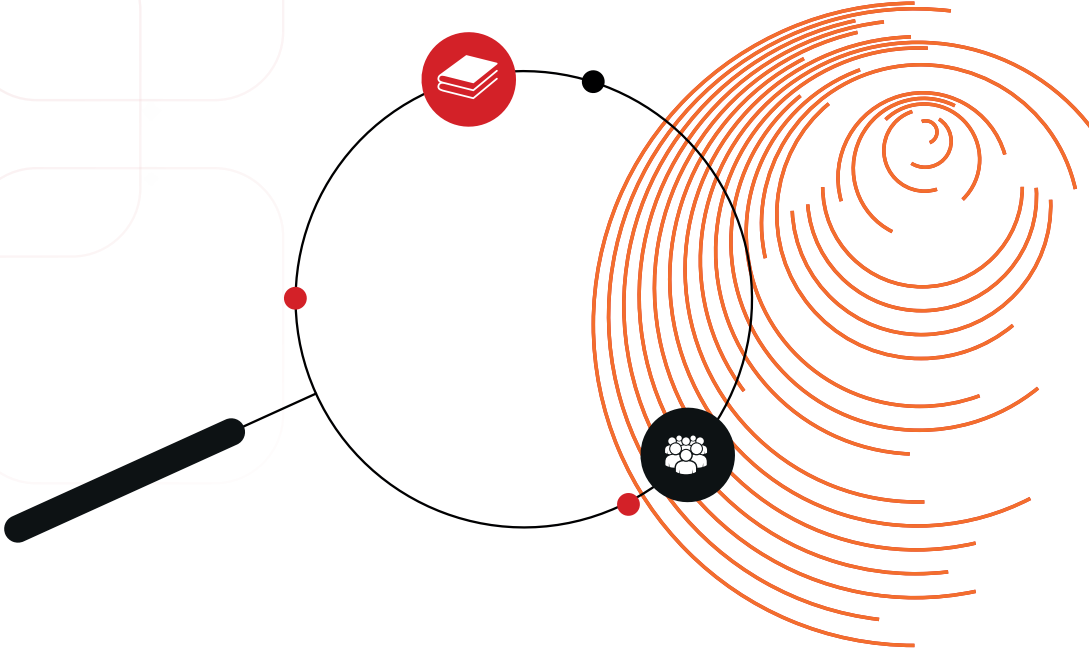

NİSAN 2026 | Aylık

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

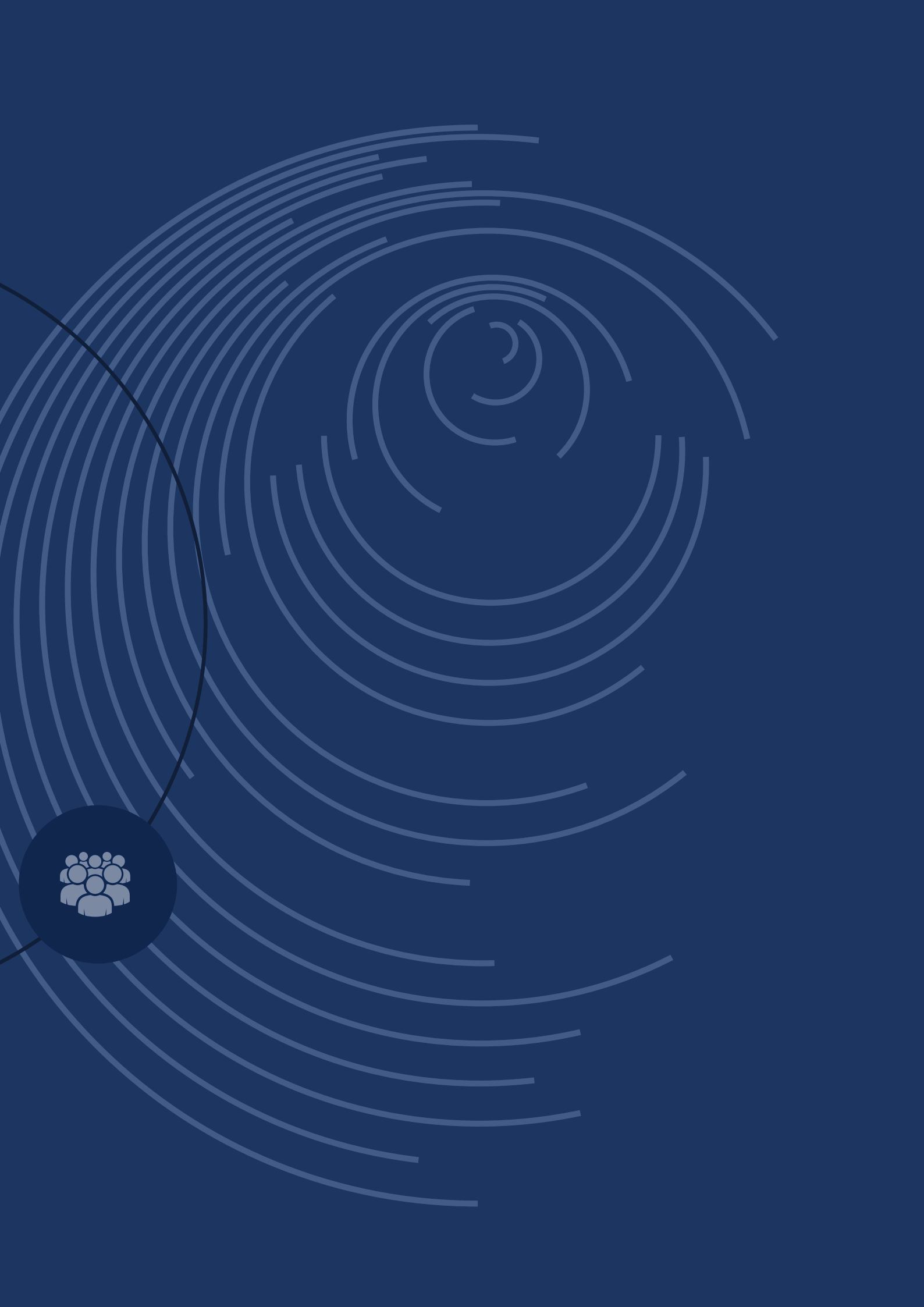
EĞİTİM ARAŞTIRMALARI

- Radikal İdeolojiler Okullara Taşınıyor: "Manosphere" ve "Incel" Tartışmaları
- "Incel" Olgusu: Sistematik Kapsam Derlemesi
- Yalnızlığın Gölgesinde: *Incel*, Ruh Sağlığı ve Sosyal İzolasyon

TOPLUM ARAŞTIRMALARI

- Çevrim İçi Kumarın İnsanların Yaşamındaki Yeri: Problemlili Kumar Davranışı Göstermeyen Bireyler Üzerine Nitel Bir Araştırma
- Ebeveynlerin Dijital Teknolojinin Ebeveynlik ve Aile Etkileşimlerindeki Rolüne İlişkin Görüşleri: Karma Yöntemli Bir Çalışma
- Tek Çocuk ve Küçük Aile İdealleri: Çin'de Tek Çocuk Politikası "Düşük Doğurganlık Tuzağı" Yarattı mı?

Hazırlayanlar

Banu Zehir
Zeynep Yalçıntaş

Editör

Abdullah Uğur

Grafik Tasarım

Betül Berra Kurt

Enstitü Sosyal | Dünyadan Araştırma Gündemi

Nisan 2026

Yayın Türü

Bülten

Yönetim Yeri

Burhaniye Mah. Hacı Reşit Paşa Sok. No. 18
Üsküdar / İstanbul

İletişim

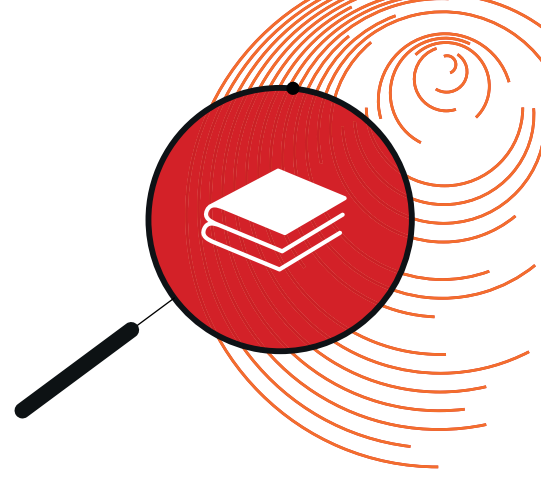
0216 422 00 22
www.enstitusosyal.org
info@enstitusosyal.org

Dünyadan Araştırma Gündemi, eğitim ve toplum bilimleri alanlarında akademik seçki sunan ücretsiz bir yayındır.

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

EĞİTİM

ARAŞTIRMALARI

■ Radikal İdeolojiler
Okullara Taşınıyor:
"Manosphere" ve "Incel"
Tartışmaları

■ "Incel" Olgusu:
Sistemik Kapsam
Derlemesi

■ Yalnızlığın Gölgesinde:
Incel, Ruh Sağlığı ve
Sosyal İzolasyon

Educational Philosophy and Theory

Educational Philosophy and Theory, eğitim alanını yalnızca okul uygulamalarıyla sınırlı görmeyip felsefi, kuramsal ve eleştirel perspektiflerle ele alan uluslararası hakemli bir dergidir. Dergi; eğitim politikaları, öğretim anlayışları, etik, demokrasi, eşitlik, müfredat, öğretmenlik mesleği ve çağdaş toplumsal dönüşümlerin eğitim üzerindeki etkileri gibi geniş bir konu yelpazesine odaklanır. Eğitim fikrini derinlemesine tartışan özgün araştırmalar, kuramsal makaleler ve eleştirel değerlendirmeler yayımlayan dergi, eğitim alanındaki güncel sorunları daha geniş bir entelektüel çerçevede anlamak isteyen araştırmacılar, akademisyenler ve politika yapıcılar için bir başvuru kaynağı olmayı hedeflemektedir.

T Radikal İdeolojiler Okullara Taşınıyor: “Manosphere” ve “Incel” Tartışmaları

The Manosphere Goes to School: Problematizing Incel Surveillance Through Affective Boyhood

Son yıllarda özellikle ergen ve genç yetişkin erkeklerin, çevrim içi platformlarda saldırganlığı besleyen radikal söylemlerle daha sık karşılaştığı görülmektedir. Ergenlik dönemi, öğrencilerin kimlik oluşumunun şekillendiği kritik bir evre olduğundan, bu dönemde maruz kalınan içerikler ayrı bir önem taşımaktadır. Özellikle yalnızlık, dışlanmışlık ve aidiyet arayışı yaşayan bazı gençler için bu tür çevrim içi topluluklar daha çekici hâle gelebilmektedir.

Bu platformlarda genç erkeklerdeki şiddet eğilimini artıran ideolojik söylemler arasında şu iki olgu yoğun şekilde yer almaktadır: “manosphere” ve “incel”. Manosphere (erkeklik ekosistemi); çoğunlukla çevrim içi ortamlarda örgütlenen, görünürde erkek haklarını savunan ancak çoğu zaman kadınlara ve bazı erkeklere yönelik olumsuz ve kutuplaştırıcı söylemler ile onlara karşı düşmanlığı ve saldırganlığı besleyen bir yapıyı kastetmektedir. Bu yapı içerisinde yer alan “incel” (*involuntary celibate*, istemsiz bekâr) kavramı ise, ilişki kurmak istemesine rağmen romantik veya cinsel

ilişki yaşayamadığını, yani istekleri dışında bekâr kaldıklarını düşünen bireyler olarak tanımlayan bir alt grubu ifade etmektedir. Alan yazınında, bu topluluklarda öfke, dışlanmışlık ve kadınlara yönelik düşmanca söylemlerin öne çıktığı belirtilmektedir. Bu çevrim içi toplulukların gençler tarafından nasıl deneyimlendiği ve okul ortamlarıyla nasıl ilişkilendiği eğitim alanında giderek daha fazla tartışılmaktadır. Bu çalışma, söz konusu tartışmaları eğitimsel ve pedagojik açılardan ele almaktadır.

AMAÇ

Bu makale, okullarda ergen öğrencilerin söz konusu ideolojilere karşı neden savunmasız kalabildiğini tartışmakta ve buna karşın risk teşkil eden öğrencileri yalnızca gözetim altında tutmaya yönelik bir yaklaşım benimsemek yerine okullarda nasıl bir alternatif geliştirilebileceğini ele almayı amaçlamaktadır. Özellikle “pedagojik rahatsızlık” (*pedagogic discomfort*) kavramı üzerinden, erkek öğrencilerle eleştirel ve dönüştürücü bir diyalogun nasıl kurulabileceği incelenmektedir.

YÖNTEM

Çalışma kuramsal bir analiz niteliğindedir. Erkeklik çalışmaları, duygu kuramı (*affect theory*) ve eğitimde eleştirel pedagoji alanındaki literatür birlikte ele alınmıştır. Ayrıca *incel* topluluğu ve *manosphere* üzerine mevcut araştırmalar gözden geçirilmiş; eğitim politikaları ve okullara yönelik uygulamalar bu çerçevede tartışılmıştır.

TEMEL BULGULAR

1. Manosphere ve Incel Yapılarının İçeriği ve Riskleri

- *Manosphere*, internette bir araya gelen ve erkeklik, kadın-erkek ilişkileri ve toplumsal roller üzerine içerik üreten çeşitli erkek gruplarını ifade etmektedir.
- Bu grupların bazıları, erkeklerin toplumda haksızlığa uğradığını savunmakta ve dahi erkekleri kadınlara karşı öfkeye yönlendiren, erkekler arasında üstünlük hiyerarşileri belirleyen ve düşmanlık içeren görüşleri yayabilmektedir.
- “Üst” segmentte olduğu düşünülen erkeklere karşı da yoğun bir öfke gözlemlenmektedir.
- *Incel* toplulukları ise, romantik ilişki kuramadığını ve bunun belirli grupların suçu olduğunu düşünen bireylerden oluşmaktadır. Bu topluluklarda kadınlara, ilişkisi olan erkeklere ve topluma karşı yoğun öfke ve kırgınlık gibi duyguların ifade edildiği görülmektedir.
- Bazı paylaşımlarda şiddeti meşrulaştıran düşünceler, kendine zarar verme ve intihar temaları da yer almaktadır.

- Makale, söz konusu yapıların özellikle kimlik arayışı içindeki genç erkekler açısından oluşturabileceği riske dikkat çekmektedir.

2. Tartışmaların Sınırlı Bilgiye Dayanması

- *Incel* topluluğu ve *manosphere* hakkında mevcut araştırmalar sınırlıdır. Okul çağındaki genç erkeklerle bu yapıların nasıl ilişkilendiğine dair doğrudan veri bulunmamaktadır.
- İngiltere’de genç bir erkek kitlesel saldırı yaptıktan sonra çevrim içi *incel* kültürüyle ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Bunun üzerine öğretmenlerin risk altındaki öğrencileri izlemesi ve bu konuları derslerde işleme önerilmiştir.
- Makale, bu tür gözetim uygulamalarının sınırlı bilgi zemininde şekillendiğine dikkat çekmektedir.

3. Çevrim İçi Alanların Duygusal Yapısı

- *Incel* toplulukları, yoğun duygusal etkileşimlerin yaşandığı çevrim içi alanlar olarak tanımlanmaktadır. Bu alanlarda öfke, hayal kırıklığı, yalnızlık ve dışlanmışlık gibi duygularının ortak biçimde paylaşılması grup içi aidiyet hissini güçlendirebilmektedir.
- Hayatının diğer alanlarında bu aidiyeti hissedemeyen genç erkekler için bu dijital alanlar, kendilerini ifade edebildikleri ve anlaşılmış hissettikleri yerler hâline gelebilmektedir.

4. Ulaşılması Güç Erkeklik Algısı ve Kimlik Baskısı

- *Incel* topluluğunda erkeklik çoğu zaman ulaşılması güç bir ideal olarak kurgulanmaktadır. Bu durum, bazı genç

erkeklerde yeterince “erkek olamama” kaygısı, utanç ve değersizlik duygularına yol açabilmektedir. Genç erkeklerin bu beklentilere uyum sağlama sürecinde yoğun bir duygusal baskı yaşadığı vurgulanmaktadır.

5. Rahatsız Edici Konuların Eğitimde Yapıcı Şekilde Ele Alınması

- Çalışmada, okullarda öğrencilerin kimlik, ilişkiler ve toplumsal beklentiler üzerine düşünmesini sağlayan tartışmaların zaman zaman rahatsızlık yaratabileceği belirtilmektedir.
- Ancak bu rahatsızlığın, eleştirel düşünme, empati geliştirme ve zararlı düşünceleri sorgulama açısından önemli bir fırsat sunduğu da ifade edilmektedir.
- Bu süreç için güvenli ve diyaloga açık öğrenme ortamlarının gerekli olduğu vurgulanmaktadır.

6. Eğitimcilerin Rolü ve Okul Ortamı

- Okullarda yalnızca gözetim uygulamalarına yönelmek, genç erkeklerin bu tür yapılara neden ilgi duyabildiğini anlamada yetersiz kalabilmektedir.

- Çalışma, öğretmenlerin genç erkeklerin duygusal deneyimlerini anlayan, onları dinleyen ve farklı kimlik biçimlerini kabul eden öğrenme ortamları oluşturmasının önemine dikkat çekmektedir.
- Okulların, öğrencilerin kendilerini güvenli bir şekilde ifade edebildiği kapsayıcı alanlar olmasının gerekliliği vurgulanmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma, *manosphere* ve *incel* topluluklarına ilişkin tartışmaların eğitim alanında giderek daha görünür hâle geldiğini, ancak mevcut bilgi birikiminin hâlen sınırlı olduğunu göstermektedir. Makale, genç erkeklerin bu tür yapılara yönelimini yalnızca disiplin veya gözetim yoluyla ele almanın yeterli olmadığını vurgulamaktadır. Bunun yerine, gençlerin duygusal ihtiyaçlarını anlayan, eleştirel düşünmeyi destekleyen ve güvenli diyalog alanları oluşturan eğitim yaklaşımlarının daha etkili bir seçenek sunduğu belirtilmektedir.

Kaynak: Stahl, G., Keddie, A., & Adams, B. (2022). The manosphere goes to school: Problematizing *incel* surveillance through affective boyhood. *Educational Philosophy and Theory*, 55(3), 366–378. <https://doi.org/10.1080/00131857.2022.2097068>

Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues

Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues, psikolojinin tüm temel alanlarında güncel ve özgün araştırmaları yayımlayan uluslararası hakemli bir dergidir. Dergi; klinik psikoloji, eğitim psikolojisi, gelişim psikolojisi, sosyal psikoloji, kişilik, ruh sağlığı, iyi oluş, aile ilişkileri ve dijital yaşamın psikolojik etkileri gibi geniş bir konu yelpazesine odaklanır. Nicel ve nitel araştırmaların yanı sıra derleme çalışmaları ve kuramsal makalelere de yer veren dergi, bireylerin davranışlarını ve psikolojik süreçlerini güncel toplumsal gelişmeler ışığında ele alan çalışmaları desteklemektedir.

2 “Incel” Olgusu: Sistemik Kapsam Derlemesi

The Incel Phenomenon: A Systematic Scoping Review

Son yıllarda okullar dâhil (çoğunlukla Batı ülkelerindeki) bazı kitlesel saldırıların incel ideolojisiyle ilişkilendirilmesi, bu olguya yönelik akademik ilgiyi artırmıştır. “Incel” (*involuntary celibate*; istemsiz bekâr); ilişki kurmak istemesine rağmen romantik veya cinsel bir ilişki yaşayamadığını, yani istekleri dışında bekâr kaldıklarını düşünen kişiler için kullanılan bir kavramdır. Zaman içinde bu terim; ergen ve genç yetişkin erkekler arasında yaygınlaşarak, çevrim içi ortamlarda öfke söylemi, şiddet içerikli görüşler ve kadın ve bazı erkek gruplarına yönelik düşmanlıkla ilişkilendirilen radikal bir alt kültüre dönüşmüştür. Genç erkeklerin çevrim içi topluluklar aracılığıyla bundan nasıl etkilendiği, yalnızlık ve dışlanma deneyimlerinin nasıl şekillendiği ve bu ideolojinin nasıl eylemlere yol açtığı gibi konular da araştırmalarda öne çıkmaktadır. Ancak *incel* olgusu üzerine yapılan çalışmalar psikoloji, eğitim, sosyoloji, dijital medya çalışmaları gibi farklı disiplinlere dağılmış durumdadır. Bu nedenle mevcut araştırmaların sistemik biçimde bir araya getirilmesine ihtiyaç duyulmuştur.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, *incel* olgusuna ilişkin mevcut bilimsel literatürü sistemik biçimde incelemek, araştırmaların hangi alanlarda yoğunlaştığını ortaya koymak ve bilgi boşluklarını belirlemektir. Ayrıca *incel* topluluklarının ideolojik yapısı, teknolojiyle ilişkisi, şiddet boyutu ve psikolojik özellikleri hakkında güncel bir çerçeve sunulması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma sistemik kapsam incelemesi yöntemiyle yürütülmüştür. Araştırma sürecinde PRISMA yönergeleri izlenmiştir. Tarama Scopus, PsycINFO, Web of Science ve Google Scholar veri tabanlarında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ilgili makalelerin kaynakçaları ve bazı konferans programları da incelenmiştir.

Çalışmaya dâhil edilen makalelerde başlık, özet veya anahtar kelimelerde “*incel*” ya da “*involuntary celibate*” ifadelerinin yer alması şartı aranmıştır. İlk aşamada 593 kayıt belirlenmiş, yinelenen kayıtların çıkarılması ve eleme süreci sonrası 78 çalışma incelemeye dâhil edilmiş ve çalışmalar dört

ana tema altında sınıflandırılmıştır:

1. *Incel* ideolojisine ilişkin tutum ve inançlar
2. Teknolojinin çevrim içi *incel* topluluklarının gelişimindeki rolü
3. Saldırganlık ve şiddet
4. Ruh sağlığı ve kişilik özellikleri

TEMEL BULGULAR

1. Çalışmaların Genel Profili

- *Incel* literatürünün büyük kısmı son yıllarda üretilmiştir. Araştırmalar çoğunlukla söylem analizi, içerik analizi ve çevrim içi forum incelemelerine dayanmaktadır. Nicel ve deneysel çalışmaların sınırlı olduğu belirtilmiştir.

2. *Incel* İdeolojisi ve Dünya Görüşü

- *Incel* topluluklarında, ilişki kuramama durumu çoğunlukla kişinin kendi tercihi olarak değil, dışsal nedenlerin sonucu olarak anlatılmaktadır. Bu anlatılarda kadınlar başlıca sorumlu olarak görülmekte; bunun yanında toplumun işleyişi ve genetik özelliklerin de bu durumu belirlediği ileri sürülmektedir.
- Bu topluluk arasında yaygın olan bir diğer anlayış metaforik bir kavram olarak "*black pill*"dir. Bu anlayış, bireyin görünüşü ve yaşam koşulları nedeniyle değişimin mümkün olmadığına dair karamsar ve umutsuz bir dünya görüşünü ifade etmektedir. Bu nedenle *incel* söylemlerinde dış görünüşe güçlü bir vurgu yapılmakta; beden yapısı ve yüz özellikleri gibi unsurlar, ilişki kuramamanın temel nedeni olarak sunulmaktadır.

3. Teknolojinin Rolü ve Çevrim İçi Ortamda Yaygınlaşması

- *Incel* topluluklarının büyük ölçüde internet üzerinden örgütlendiği belirtilmiştir. Forumlar, sosyal medya ve video platformları bu toplulukların görünürlüğünü artırmaktadır. Bazı çalışmalar, öneri algoritmalarının kullanıcıları *incel* içeriklerine yönlendirebildiğini ve yankı odası etkisi oluşturabildiğini göstermiştir.
- Bazı araştırmalarda yapay zekâ ve doğal dil işleme teknikleri kullanılarak *incel* söylemini tespit etmeye yönelik modeller geliştirilmiştir.

4. Şiddet ve Radikalleşme

- *Incel* toplulukları üzerine yapılan araştırmalarda en sık ortaya çıkan konulardan biri şiddettir. Çalışmalar, çevrim içi nefret söylemi, kadın düşmanlığı, şiddeti normalleştiren dil ve bazı kitlesel saldırılar üzerinde yoğunlaşmıştır.
- Bazı kitlesel saldırıları gerçekleştiren kişilerin *incel* topluluklarıyla bağlantılı olduğu belirtilmiştir. Bu yüzden ele alınan çalışmalarda, *incel* çevreleri çevrim içi radikalleşme riski taşıyan alanlardan biri olarak değerlendirilmektedir.
- *Incel* çevrelerinde bazı saldırganların "rol model" veya "kahraman" gibi sunulmasının, şiddeti özendirici bir etki oluşturabileceği ifade edilmektedir.
- Bununla birlikte makale, tüm *incellerin* şiddete yönelmediğini, hatta birçok üyenin daha çok umutsuzluk, toplumdan geri çekilme ve pasif kabulleniş içinde olduğunu vurgulamaktadır.

5. Ruh Sağlığı ve Kişilik Özellikleri

- Araştırmalarda yalnızlık, sosyal izolasyon, romantik reddedilme duygusu, düşük öz güven, olumsuz beden algısı, depresyon, kaygı ve intihar düşüncelerinin sıkça yer alması dikkat çekmektedir.
- Bazı çalışmalarda *incel* topluluklarıyla ilişkili bireylerin nevroitiklik düzeylerinin daha yüksek, dışa dönüklük ve uyumluluk düzeylerinin ise daha düşük olabileceği belirtilmiştir. Ancak belirli bir “tipik *incel* kişiliği” konusunda ortak bir sonuca ulaşılamamıştır.

SONUÇ

Bu sistematik kapsam incelemesi, *incel* topluluğunun tek tip bir yapı olmadığını, ideolojik, psikolojik ve toplumsal boyutları olan karmaşık bir olgu olduğunu göstermektedir. *Incel* olgusunu inceleyen

çalışmalar en çok kadınlara yönelik düşmanca söylemler, internet ortamında giderek sertleşen ve aşırılaşan görüşler, yalnızlık, umutsuzluk ve ruh sağlığı sorunları üzerinde yoğunlaşmaktadır. *Incel* topluluğu içerisinde olanların tamamının şiddete yönelmediği özellikle vurgulanmakla birlikte, bu kişilerde sosyal izolasyon, toplumdan kendini çekme, çaresizlik hissi ve psikolojik zorlanmalar önemli risk alanları olarak ele alınmaktadır. Çalışma, bu olgunun yalnızca güvenlik sorunu olarak değil, sosyal dışlanma, psikolojik destek ihtiyacı ve çevrim içi aşırılaşma bağlamında da ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Makale, özellikle yalnızlık ve dışlanma yaşayan bazı genç erkeklerin bu çevrim içi alanlara yönelmesi sonucunda zararlı düşünceleri normalleştirmeye başladığını vurgulamaktadır. Ayrıca daha fazla nicel, boylamsal ve deneysel araştırmalar ile risk ve koruyucu etkenlerin incelenmesine ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır.

Kaynak: Aiolfi, I., Palena, N., Ó Ciardha, C., & Caso, L. (2024). The incel phenomenon: A systematic scoping review. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 43(32), 26264–26278. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-06236-6>

3 Yalnızlığın Gölgesinde: *Incel*, Ruh Sağlığı ve Sosyal İzolasyon

*One is the Loneliest Number: Involuntary Celibacy (Incel),
Mental Health, and Loneliness*

Ergen ve genç erkeklerin çevrim içi topluluklarda aidiyet arayışı, yalnızlık deneyimi ve kadınlara yönelik olumsuz söylemlerle karşılaşması; eğitim ortamlarını, öğrenci iyi oluşunu ve gençlerin sosyal gelişimini ilgilendiren güncel bir mesele hâline gelmiştir. Bununla bağlantılı olarak son yıllarda ortaya çıkan *incel* toplulukları, bazı şiddet olayları sonrasında akademik ilginin odağına girmiştir. Mevcut çalışmalar çoğunlukla *incellerin* flört deneyimleri, ilişkilere yönelik algıları ve forum söylemleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Ancak araştırmacılar, *incel* deneyiminin yalnızca romantik dışlanma ile açıklanamayacağını, sosyal izolasyon ve yalnızlık duygusunun da bu yapının önemli bir boyutu olduğunu belirtmektedir. Bu çalışma, *incel* olarak tanımlanan erkekler ile *incel* olmayan erkekleri karşılaştırarak yalnızlık, sosyal destek, ruh sağlığı ve başa çıkma biçimleri arasındaki ilişkileri incelemektedir.

AMAÇ

Araştırmanın temel amacı, *incel* olan erkek üniversite öğrencilerinin *incel* olmayanlara kıyasla yalnızlık düzeyi, hissettiği sosyal

desteğin ne kadar yeterli geldiği, ruh sağlığı göstergeleri, bağlanma stilleri ve başa çıkma stratejileri açısından farklılaşp farklılaşmadığını belirlemektir. Ayrıca sosyal destek ve yalnızlığın *incel* kimliğiyle ilişkisi incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma, nitel araştırma desenine dayalı olarak yürütülmüştür.

- **Araştırma Deseni:** Çalışma nicel ve karşılaştırmalı araştırma deseniyle yürütülmüştür. Veriler çevrim içi anket yoluyla toplanmıştır.
- **Katılımcılar:** Kanada'da yapılan araştırmaya toplam 170 erkek üniversite öğrencisi katılmıştır. Katılımcılardan 103'ü kendini *incel* olarak tanımlamazken 67'si kendisini *incel* olarak tanımlamıştır. Her iki grupta da en yaygın etnik köken Avrupa kökenidir.
- **Veri Toplama Araçları:** Araştırmada şu alanları ölçen ölçekler kullanılmıştır:
 - Kaygı ve depresyon belirtileri;
 - yalnızlık; hissedilen sosyal desteğin

yeterlilik düzeyi; benlik saygısı; güvenli, kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri; bekâr kalma korkusu; başa çıkma stratejileri; kendini eleştiren düşünceleri sürekli zihinde yinleme; kişinin kendini partner olarak ne kadar tercih edilir gördüğü, cinselliği kendine hak görme eğilimi; kadınların aldatıcı olduğuna dair inançlar; başkalarını suçlama eğilimi ve *ince* özellikleri ölçüğü.

- **Veri Analizi:** Gruplar arası farkları incelemek için MANOVA ve ANOVA analizleri, değişkenler arası ilişkileri belirlemek için korelasyon analizleri ve *ince* kimliğini yordayan değişkenleri belirlemek için lojistik regresyon analizi uygulanmıştır.

TEMEL BULGULAR

1. Ruh Sağlığı ve Benlik Algısı

- *Incel* katılımcılar, *ince* olmayan erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde depresyon ve kaygı belirtisi göstermiştir. Benlik saygıları daha düşüktür. Ayrıca bekâr kalma korkuları daha yüksektir.

2. Yalnızlık Hissi ve Sosyal Destek

- *Incel* grup, diğer gruba kıyasla kendilerini çok daha yalnız hissettiklerini ve aile ve arkadaşları tarafından algıladıkları sosyal desteğin daha düşük olduğunu bildirmiştir.

3. Bağlanma Biçimleri

- *Incel* katılımcılar daha düşük güvenli bağlanma, daha yüksek kaygılı

ve kaçınan bağlanma örüntüleri göstermiştir.

4. Başa Çıkma Stratejileri

- *Incel* grup, duygusal destek arama ve olayları olumlu biçimde yeniden değerlendirme gibi başa çıkma yollarını daha az kullanmaktadır. Buna karşılık davranışsal geri çekilme, kendini suçlama ve iç dökme gibi stratejileri daha fazla tercih etmektedirler.

5. Kadınlara Yönelik İnançlar ve Tutumlar

- *Incel* katılımcılar, cinselliği kendine hak görme eğilimi ve kadınların ilişkilerde aldatıcı olduğuna dair inançları daha yüksek seviyede çıkmıştır.

6. Incel Kimliğiyle İlişkili Değişkenler

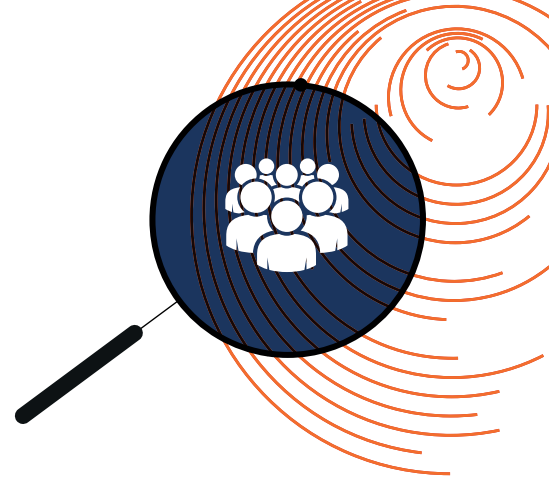
- Araştırmada, *ince* kimliğiyle en güçlü biçimde ilişkili olan değişkenlerin kişinin kendini romantik partner olarak daha az tercih edilir görmesi ile kaçınan bağlanma olduğu bulunmuştur.
- Yalnızlık ve düşük düzeyde sosyal desteğe sahip olduğunu düşünme ise gruplar arasında belirgin fark göstermesine rağmen tek başına bağımsız yordayıcı olarak öne çıkmamıştır.

SONUÇ

Bu çalışma, *ince* kimliğinin yalnızca romantik veya cinsel ilişki kuramama durumu ile sınırlı olmayıp aynı zamanda yüksek yalnızlık hissi, düşük sosyal destek, ruh sağlığı sorunları ve güvensiz bağlanma örüntüleriyle ilişkili olduğunu

göstermektedir. *Incel* katılımcılar, *incel* olmayan erkeklere kıyasla psikolojik iyi oluş, sosyal ilişkiler ve başa çıkma biçimleri açısından daha olumsuz bir görünüm sergilemiştir. Bulgular, *incel* deneyimini anlamada yalnızca romantik reddedilmeye değil, sosyal izolasyon ve psikolojik işleyişe de odaklanılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Araştırma ayrıca, *incellerin* daha önce aldıkları terapötik destekten çok memnun kalmadıklarını belirterek, bu grubun ihtiyaçlarını dikkate alan ruh sağlığı yaklaşımlarına gerek duyulduğunu vurgulamaktadır.

Kaynak: Sparks, B., Zidenberg, A. M., & Olver, M. E. (2023). One is the loneliest number: Involuntary celibacy (*incel*), mental health, and loneliness. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 43, 392-406. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04275-z>

TOPLUM

ARAŞTIRMALARI

■ Çevrim İçi Kumarın İnsanların Yaşamındaki Yeri: Problemlili Kumar Davranışı Göstermeyen Bireyler Üzerine Nitel Bir Araştırma

■ Ebeveynlerin Dijital Teknolojinin Ebeveynlik ve Aile Etkileşimlerindeki Rolüne İlişkin Görüşleri: Karma Yöntemli Bir Çalışma

■ Tek Çocuk ve Küçük Aile İdealleri: Çin'de Tek Çocuk Politikası "Düşük Doğurganlık Tuzağı" Yarattı mı?

Current Psychology

Current Psychology, psikoloji alanında hakemli araştırmaların yayımlandığı uluslararası bir platformdur. Dergi; bilişsel psikoloji, sosyal, klinik, sağlık, gelişimsel, metodolojik ve kişilik psikolojisi ile nöropsikoloji, psikometri, insan faktörleri ve eğitim psikolojisi gibi çeşitli alanlardan hem ampirik hem de teorik çalışmaları kapsamaktadır.

1 Çevrim İçi Kumarın İnsanların Yaşamındaki Yeri: Problemliliği Göstermeyen Bireyler Üzerine Nitel Bir Araştırma

How Online Gambling Fits Into People's Lives: Qualitative Research on Nonproblem Gamblers

Bu çalışma, kumar alışkanlıklarının giderek daha önemli bir sorun hâline gelmesi ve kumarın erişilebilirliğinin artması gerekçesiyle gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, kumar bağımlılığı bulunmayan, problemliliği olmayan ve düşük risk düzeyinde çevrim içi kumar oynayan bireylerin yaşam tarzları ve motivasyonları araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Mevcut literatürün büyük ölçüde “problemliliği kumarbazlar” üzerine yoğunlaştığı, buna karşılık problemliliği olmayan ya da düşük riskli kumar oynayan bireylerin çalışmalarına daha sınırlı ölçüde dâhil edildiği görülmektedir. Bu makale, söz konusu boşluğu doldurmayı hedefleyerek söz konusu bireylerin çevrim içi kumar oynadıkları bağlamları, durumları, motivasyonlarını ve kumara ilişkin tutum ve görüşlerini incelemektedir.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, çevrim içi kumarın problem düzeyinde olmayan ve düşük riskli kumar oynayan kişilerin yaşam tarzlarına nasıl entegre olduğunu incelemektir. Çalışma; bu bireylerin hangi bağlamlarda ve durumlarda kumar oynadıklarını, onları kumar oynamaya iten

motivasyonları, kumar hakkındaki tutum ve görüşlerini ve kumarla ilgili ilişkilerin doğasını belirlemeyi hedeflemektedir. Bu yolla, çevrim içi kumar bağlamında spesifik risk ve koruyucu faktörlerin tanımlanması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

- **Metodoloji:** Bu çalışmada, çevrim içi kumar oynayan bireylerin yaşam tarzlarını ve bağlamlarını incelemek için nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Bu kapsamda yarı yapılandırılmış çevrim içi görüşmeler yapılmış, tematik analiz gerçekleştirilmiştir.
- **Veri Toplama:** Veriler, İtalya'nın Lombardiya bölgesinde yaşayan, 18 yaş üstü, son bir yıl içinde en az iki kez çevrim içi kumar oynamış ve problemliliği göstermeyen 14 katılımcı ile yapılan görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Katılımcıların kumar bağımlılığı seviyeleri Problemliliği Göstermeyen Kumar Bağımlılığı Şiddet Endeksi (PGSI) kullanılarak önceden taranmış ve sadece puanı

8'in altında olan (problem düzeyinde olmayan veya düşük/orta riskli) kişiler çalışmaya dâhil edilmiştir. Görüşmeler ortalama 50 dakika sürmüştür ve 4 ana tema etrafında toplanmıştır: bireysel özellikler ve yaşam tarzları, kumar alışkanlıkları ve motivasyonları, çevrim içi kumar deneyimleri ve koronavirüsün yaşam tarzları ve oyun alışkanlıkları üzerindeki etkileri.

- **Veri Analizi:** Bu çalışmada tematik analiz yöntemi kullanılmış ve NVivo yazılımı (versiyon 12.5.0) ile veriler analiz edilmiştir. Veriler kodlanmış, temalar ve kategoriler belirlenmiş; son aşamada ise belirlenen tema ve kategorilerin kavramsal haritası oluşturulmuştur.

BULGULAR

1. Çevrim içi kumar, katılımcıların günlük yaşamında bir alışkanlık hâline gelmiştir.

Araştırmanın en önemli bulgularından biri, kumarın katılımcıların günlük hayatlarına bir alışkanlık olarak nüfuz etmesidir. Katılımcılar için rutinlerinin bir parçası hâline gelen kumarın, katılımcılar tarafından çoğunlukla evde oynandığı görülmüştür. Kumar, özellikle can sıkıntısı nedeniyle, boş zamanın olduğu hafta sonlarında veya evde vakit geçirilen akşamlarda oynanmaktadır. Kumar, alternatifi olmayan bir aktivite ve zaman geçirmenin bir yolu olarak görülmüştür.

2. Katılımcıların kumara başlama süreçleri sosyal etkileşimler ve dijital faktörler üzerinden şekillenmiştir.

Katılımcıların genellikle sosyalleşme ile kumar oynamaya başladıkları görülmüştür.

Ayrıca çoğunun ilk kumar deneyimlerinin çevrim dışı olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte çevrim içi kumarın genellikle arkadaşlar ve tanıdıklar aracılığıyla keşfedildiği de görülmüştür. Çevrim içi kumara erişimin daha kolay olması ise katılımcıların tercihlerini belirlemede önemli bir faktör olarak tespit edilmiştir.

Katılımcıların anlatılarında ortaya çıkan bir diğer konu da sosyal medyada yer alan reklamlar olmuştur. Reklam afişlerinin çevrim içi kumara yönlendirmede etkili olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte kumar sitelerinden alınan bonusların da kumara teşvik eden bir faktör olduğu gözlenmiştir.

3. COVID-19 pandemisi kumar oynama alışkanlıklarında kalıcı bir değişim yaratmamıştır.

Bu çalışmanın bir diğer bulgusu, COVID-19 pandemisinin kumar oynama alışkanlıklarında önemli bir değişim yaratmadığıdır. Katılımcıların büyük çoğunluğu kumar oynama sıklıklarında önemli bir farklılık bildirmezken, yalnızca sınırlı sayıda katılımcı pandemi döneminde geçici olarak çevrim içi kumara yöneldiğini söylemiştir. Ayrıca karantina sürecindeki kısıtlamalar kalktıktan sonra kumar oynamayı bırakan ve karantina sonrası kumar oynama sıklığını azaltan katılımcılar da olmuştur.

4. Kumar oynama pratikleri ağırlıklı olarak sosyal çevreler içinde ve yüz yüze etkileşimler üzerinden şekillenmektedir.

Çalışmada, kumar oynama pratiklerinin büyük ölçüde sosyal ilişkiler çerçevesinde şekillendiği görülmüştür. Katılımcıların çoğunlukla aile üyeleri, arkadaşlar ve yakın

çevreleriyle birlikte kumar oynadıkları ve bu sosyal bağların kumara yönelmeye sebep olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte sosyalleşmenin daha çok çevrim dışı ortamlarda gerçekleştiği, çevrim içi kumarda ise etkileşimin yüzeysel olduğu ifade edilmiştir.

5. Kumar oynama pratikleri bireysel ve sosyal biçimler arasında esnek bir şekilde sürdürülmektedir.

Bir diğer bulgu, katılımcıların kumar oynama pratiklerinin sadece sosyal etkileşimlere dayanmadığı, bireysel olarak da sürdürüldüğüdür. Katılımcılar kendilerini çoğunlukla “sosyal kumar oynayan kişiler” olarak tanımlasa da, kumar oynama davranışının gündelik yaşam içinde bireysel olarak gerçekleştiği görülmüştür. Bununla birlikte katılımcıların çoğunun kumar oynayan kişilerle ilişkisinin bulunduğu veya kumar oynayan akrabalarının olduğu tespit edilmiştir.

6. Katılımcılar kumar davranışlarını kontrol etmeye yönelik stratejiler geliştirse de, bu stratejiler çoğunlukla sürdürülebilir değildir.

Bu çalışmanın bir diğer bulgusu, katılımcıların kumar oynama davranışlarını kontrol etmek amacıyla çeşitli stratejiler geliştirdikleridir. Bu stratejiler ağırlıklı olarak harcama sınırları, ödeme yöntemlerinin kısıtlanması ve belirli kumar türlerinden kaçınma gibi pratikler üzerinden şekillenmektedir. Ancak bulgular, katılımcıların kumar limitlerini belirleseler dahi bu sınırların kolaylıkla değiştirilebildiğini ve aşıldığını göstermektedir. Dolayısıyla, katılımcıların geliştirdiği kontrol mekanizmalarının büyük ölçüde sınırlı ve etkisiz kaldığı anlaşılmaktadır.

7. Katılımcıların kumar oynama motivasyonları çeşitlilik göstermektedir.

Çalışmanın farklı bir bulgusu da, katılımcıların kumar oynama motivasyonlarının finansal motivasyonlar, eğlence ve rutinler olmak üzere üç ana başlık altında toplanmasıdır. Ayrıca oynarken duyulan hoşnutluk da kumar oynama motivasyonları arasında belirtilmiştir. Olumlu duyguların yanı sıra hayal kırıklığı ve kaygı gibi olumsuz duygular da ifade edilmiştir. Özellikle kazanma ve kaybetme anları, en güçlü duygusal tepkilerin ortaya çıktığı kritik noktalar olarak öne çıkmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma, çevrim içi kumarın, problemler kumar davranışı göstermeyen bireylerin hayatında nasıl yer edindiğini ortaya çıkarmıştır. Bulgularda gözlemlenen önemli bir husus kumar motivasyonları olmuştur; çevrim içi kumar, olumsuz duygu ve düşüncelerle başa çıkma stratejisi olarak görülebilmektedir. Bu durumla başa çıkmak için kaygı ve stres ile başa çıkmaya yönelik eğitimlerin önemine vurgu yapılmıştır. Bir eğlenme biçimi olarak da görülebilen çevrim içi kumar, boş zamanlarda ortaya çıkabilen bir davranış olarak ifade edilmiştir. Çalışma, çevrim içi kumara yönelik önleyici müdahalelerin yalnızca bireye değil, sosyal faktörlere odaklanması gerektiğini ortaya koymuştur. Aile ve arkadaş çevresinin koruyucu rolünü destekleyen müdahaleler de kumar davranışının sınırlandırılmasında önemli görülmüştür. Bununla birlikte, bireylerin kendilerini “problemler kumarbaz” olarak görmemeleri, risk algısının zayıf olduğunu göstermektedir. Bulgular, bireysel müdahalelerin yeterli olmadığını

ve politika yapıcılarının bu noktada rol almaları gerektiğini göstermiştir. Genel olarak, önleme stratejilerinin çok aktörlü iş birlikleriyle ve toplum düzeyinde kapsamlı müdahalelerle yürütülmesi önerilmektedir.

Kaynak: Ghelfi, M., Marchesi, L., Briziarelli, F., Carozzi, N., Velasco, V. (2026). How online gambling fits into people's lives: Qualitative research on nonproblem gamblers. *Current Psychology*, 45. <https://doi.org/10.1007/s12144-025-08836-2>

Child & Youth Care Forum

Child & Youth Care Forum, 0-18 yaş arası çocuklar ve gençler ile ailelerini etkileyen gelişimsel, klinik, sosyal ve biyolojik süreçlere odaklanan bir dergidir. Dergi, çocuk ve ergen ruh sağlığı, psikososyal gelişim, değerlendirme ve müdahale süreçlerine ilişkin ampirik ve teorik çalışmalara yer vererek bu alandaki bilgi birikimini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Dergi, gençlerin karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmalarını destekleyen yaklaşımların yanı sıra potansiyellerini gerçekleştirmeye yönelik stratejilere de önem vermektedir. Ayrıca çocuk ve gençlik araştırmaları ve bakımına yönelik yöntemsel çalışmaları da desteklemektedir.

Ebeveynlerin Dijital Teknolojinin Ebeveynlik ve Aile Etkileşimlerindeki Rolüne İlişkin Görüşleri: Karma Yöntemli Bir Çalışma

*What is Digital Parenting? A Mixed-Method Study Exploring
Parents' Views of the Role of Digital Technology in Parenting and
Family Interactions*

Dijital ebeveynlik, literatürdeki tanımlar doğrultusunda ebeveynlerin çocuklarının dijital ortamdaki faaliyetleri hakkında sahip oldukları bilgi ve beceriler olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada, dijital teknolojilerin aile yaşamı üzerindeki etkilerine dair ebeveynlerin algılarına yer verilmiştir. Ayrıca ebeveynlerin, çocukların dijital teknoloji kullanımına nasıl aracılık ettikleri ele alınmış; kişinin çevresindeki dijital ortamın aile içi etkileşimleri nasıl şekillendirdiği de incelenmiştir. Ebeveynlerin ve çocukların dijital teknolojiyi kullanmalarının farklılık gösterdiği ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra dijital çağda ebeveynliğin, ebeveynlerin çocuklarının dijital teknolojiyle etkileşimlerini yönlendirmeleriyle ilgili olduğu ifade edilmiştir. Bu doğrultuda ekran sürelerini takip etmenin yanı sıra, dijital etkileşimlerinin içeriğini anlamının da önemli olduğu belirtilmiştir. Tüm bunlarla birlikte dijital ebeveynlik kavramının gelişmekte olan bir kavram olduğu ve bu kavramın derinlemesine incelenmesi gerektiği vurgusu yapılmıştır.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı, dijital ebeveynliğin ana temalarını ve arka plan faktörlerinin bu temalarla ilişkisini

ele almak olmuştur. Bahsedilen arka plan faktörleri; veli tipi, çocukların yaşı, ebeveynlerin dijital teknolojiyi kullanma konusundaki ilgisi ve yetkinliği şeklinde açıklanmıştır.

YÖNTEM

- **Metodoloji:** Araştırmada karma yöntem yaklaşımı kullanılmıştır. İlk aşamada görüşme verileri tematik analiz ile çözümlenerek temalar belirlenmiştir. İkinci aşamada ise bu temalar nicelleştirilmiş ve arka plan değişkenleri ile ilişkileri istatistiksel olarak analiz edilmiştir.
- **Veri Toplama:** Veriler, Eylül 2023'te Prolific.co üzerinden ulaşılan 174 ebeveyn (13'ü ABD'den, 49'u Avrupa'dan ve 38'i dünyanın diğer bölgelerinden) çevrim içi bir anket yoluyla toplanmıştır. Yaş aralıkları 21-58 olan katılımcılara çocuk sayısı ve çocuklarının yaşları da sorulmuştur. Bununla birlikte dijital teknolojileri kullanma konusundaki ilgi düzeyleri ile algılanan yeterliliklerini 0 (hiç) ile 10 (çok) arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Ek olarak açık uçlu sorulara da yer verilmiştir.

- **Veri Analizi:** Analiz sürecinde ilk olarak açık uçlu soruların kodlamaları yapılmış, temalar oluşturulmuştur. Tematik analizin kullanıldığı bu çalışmada, nitel analiz için ATLAS.ti yazılımı kullanılmıştır. Bununla birlikte çalışmada elde edilen temalar; veli türü, teknolojik ilgi düzeyi ve çocuk yaşı değişkenlerine göre nicel olarak analiz edilmiştir. Bu ilişkilerin değerlendirilmesinde ki-kare ve Fisher kesin testleri kullanılmış, etki büyüklükleri ise Cramer's V ile hesaplanmıştır.

BULGULAR

1. Dijital teknoloji ile ilgili ebeveynlik tarzları farklılık göstermektedir.

Ebeveynlerin, çocukların dijital teknolojileri kullanmalarına yönelik kısıtlayıcı ve destekleyici yaklaşımları ortaya çıkmıştır. Kısıtlayıcı yaklaşım, çocukların dijital teknolojileri kullanımlarını sınırlamak, kullanımlarını izlemeyi ve denetlemeyi içermektedir. Destekleyici yaklaşım ise açık iletişimi ve teknolojinin faydalı kullanımının teşvik edilmesini kapsamaktadır. Ayrıca annelerin, babalara göre kısıtlamalardan bahsetme olasılığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

2. Dijital teknolojinin sosyal etkileşim üzerinde etkileri olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirilmektedir.

Ebeveynler, dijital teknolojilerin olumlu yönlerine değinirken özellikle iletişim boyutuna vurgu yapmış; bu teknolojilerin aileleriyle ve uzakta yaşayan akrabalarıyla iletişim kurmalarına yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Bununla birlikte dijital teknolojinin aile ilişkilerini beslediğine

yönelik fikirler de ortaya çıkmış; aile üyeleri ile birlikte oyun gecesi düzenlemek ve film izlemek olumlu aktiviteler olarak görülmüştür.

Ayrıca dijital teknolojilerin aile içi etkileşimleri olumsuz etkilediği de vurgulanmıştır. Yüz yüze etkileşimin azalması, siber zorbalık, çevrim içi taciz durumları dijital teknolojinin olumsuz taraflarına örnek olarak gösterilmiştir.

3. Dijital teknolojiyi içeren faaliyetler, bireysel ve ortak kullanım olarak iki alt temada toplanmıştır.

Çalışmada ebeveynlerin dijital teknolojiyi hem bireysel hem de ailece yapılan etkinlik türlerinde kullandıkları görülmüştür. Ebeveynler teknolojiyi çocuklarını takip etme, iletişim kurma ve bilgi edinme amacıyla bireysel olarak kullanırken ailece film izleme, çevrim içi oyun oynama ve çocukların eğitimine destek olma gibi ortak kullanım pratikleri de yaygın olarak rapor edilmiştir. Ayrıca, dijital teknolojiye ilgisi daha düşük olan ebeveynlerin ortak kullanım deneyimlerinden daha az bahsettikleri tespit edilmiştir. Çocukların bireysel kullanımları da oyun oynama, YouTube üzerinden video izleme, eğitici videolar izleme aktiviteleri ile ifade edilmiştir.

4. Dijital teknolojilerin faydalarının yanında zararları da belirtilmiştir.

Ebeveynler dijitalleşmenin öğrenme kapsamını genişlettiğini ve günlük yaşamda kolaylık sağladığını belirtmişlerdir. Teknoloji, müzik aleti eğitimi ve okul ödevlerine yardımcı olma gibi alanlarda yeni imkanlar sunarken, aynı zamanda ebeveynlere daha fazla zaman tanıdığı da ifade edilmiştir.

Bununla birlikte “dijital kaygılar” ve “olumsuz dijital deneyimler” de görülmektedir. Ebeveynler özellikle çocukların zihinsel ve fiziksel sağlığı, uygunsuz içeriklere erişim ve teknoloji bağımlılığı konusunda endişelidirler. 6-12 yaş arası çocuğu olan ailelerin, daha küçük çocukları olanlara göre olumsuz etkilerden bahsetme olasılığı daha yüksek çıkmıştır.

5. Dijital teknolojide arzu edilen değişiklikler bulunmaktadır.

Ebeveynlerin, dijital gizlilik ve çocuklar için eğitici içeriklerin artırılması konusunda iyileştirme talepleri olduğu görülmüştür. Bununla birlikte daha fazla çocuk erişim kontrolüne de ihtiyaç duyulduğu da ifade edilmiştir. Anne ve babalar arasında bir kıyaslama yapıldığında ise babaların teknolojik iyileştirmeler önerme eğilimlerinin annelerden daha fazla olduğu görülmüştür.

SONUÇ

Çalışmada, en sık ortaya çıkan tema dijital teknolojiye yönelik kısıtlayıcı bir yaklaşımın benimsenmesi olmuştur. Bununla birlikte babaların dijital teknolojideki iyileştirmeleri önermeye daha yatkın olmaları, kısıtlamalara daha az odaklanmaları ile açıklanmıştır. Teknolojinin bireysel kullanımı izolasyona yol açabilse de, ailece yapılan dijital faaliyetlerin aile bağlarını güçlendirme potansiyeline sahip olduğu sonucu da bulgulardan biri olmuştur. Bununla birlikte, çocuklar büyüdükçe ebeveynlerin onları kontrol etmede ve onlara rehberlik etmede zorlandıkları da görülmüştür. Genel olarak çalışma, riskleri ve fırsatları bir arada değerlendirmiş; dijital dünyanın öğrenme, sosyal bağlantı, dijital okuryazarlık için fırsatlar sunduğunu ifade etmiştir. Ebeveynlerin ise buradaki tutumu çoğunlukla, desteklemekten ziyade riskleri azaltmaya yönelik olmuştur.

Kaynak: Sipiläinen, K., Heilala, V., Kiuru, N., Polet, J., Oz, S., Aro, M., Korja, R., Hämäläinen, R. (2026). What is digital parenting? A mixed-method study exploring parents' views of the role of digital technology in parenting and family interactions. *Child & Youth Care Forum*. <https://doi.org/10.1007/s10566-026-09940-5>

European Journal of Population

European Journal of Population, nüfus olgularını disiplinler arası bir perspektifle ele alan ve bu alandaki teorik ile yöntemsel gelişmelere katkı sunmayı amaçlayan uluslararası bir dergidir. Demografi, sosyoloji, antropoloji, ekonomi, tarih, siyaset bilimi ve halk sağlığı gibi farklı alanları bir araya getirerek nüfus çalışmalarında kapsamlı bir yaklaşım sunmaktadır. Dergi, nüfus süreçlerini ve bu süreçlerin sonuçlarını inceleyen araştırmacılara ve politika yapıcılara hitap etmektedir.

3

Tek Çocuk ve Küçük Aile İdealleri: Çin’de Tek Çocuk Politikası “Düşük Doğurganlık Tuzağı” Yarattı mı?

*Only Children and Low Family Size Ideals: Did the One-Child Policy
Create a “Low-Fertility Trap” in China?*

Bu çalışmada doğurganlık tercihlerini belirleyen faktörler tartışılırken, özellikle kardeş sayısının bireylerin doğurganlık idealleri üzerindeki etkisine odaklanılmaktadır. Çin’in kentsel bölgeleri örneği üzerinden, tek çocuk olarak büyümenin daha az çocuk sahibi olma tercihleriyle ilişkisi incelenmektedir. Çin’in demografik geleceği konusunda endişe yaratan toplam doğurganlık hızı, düşük doğurganlık ideallerini araştırmayı gerekli kılmıştır. Bu bağlamda literatürden elde edilen bulgular, yetişkin tek çocukların daha düşük doğurganlık ideallerine sahip olduklarını, bununla birlikte kardeşleri olan akranlarına kıyasla da yalnızca bir çocuk isteme durumlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bulguların bir nedensellik taşımadığını belirten çalışma, 1980’deki tek çocuk politikasını, tek çocuk olma olasılığındaki artışı açıklayan bir değişim kaynağı olarak değerlendirmiştir.

AMAÇ

Çalışmanın amacı, Çin’in kentsel bölgeleri üzerinden tek çocuk olarak büyümenin yetişkinlikteki doğurganlık idealleri üzerindeki nedensel etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda “Düşük Doğurganlık Tuzağı” hipotezi ele alınmıştır.

YÖNTEM

- **Metodoloji:** Bu çalışmada bulanık regresyon süreksizlik (RD) tasarımı kullanılmıştır. Bulanık RD tasarımında temel fikir, 1980’deki Tek Çocuk Politikası’nın (OCP) doğum yılına bağlı olarak tek çocuk olma olasılığında ani bir değişim yaratmasıdır.
- **Veri Toplama:** Araştırma verileri, Çin Genel Sosyal Araştırması’ndan (CGSS) elde edilmiştir. Tek bir anket dalgasında gerekli tüm değişkenler (doğum yılı, kardeş sayısı ve doğurganlık tercihleri) yeterli örnekleme bulunmadığı için “İki Örneklemli Araç Değişkenler” (TSIV) prosedürü uygulanmıştır. Veriler, 50 yaşın altındaki kişilerden oluşmaktadır.
 - Kardeş sayısı verileri için CGSS’nin 2006, 2008 ve 2017 dalgaları kullanılmıştır.
 - Doğurganlık idealleri verileri için CGSS’nin 2006, 2010, 2013, 2015, 2017, 2018 ve 2021 yıllarındaki veriler birleştirilmiştir.
- **Veri Analizi:** Analizlerde iki doğum kohortu incelenmektedir: 1969-1990

ve 1975-1984 yılları arasında doğan bireyler. Analiz süreci, kardeş sayısına dayalı birinci aşama ve kişisel ideal aile büyüklüğüne dayalı indirgenmiş form veri setleri üzerinden yürütülmüştür. Buna göre kardeş sayısı analizlerinde daha küçük, ideal aile büyüklüğü analizlerinde ise daha geniş bir örneklem kullanılmaktadır.

BULGULAR

1. Tek Çocuk Olma ve İdeal Çocuk Arasındaki İlişki

- 1980 yılında Tek Çocuk Politikası'nın ulusal düzeyde yürürlüğe girmesiyle birlikte, bu tarihte ve sonrasında doğan bireylerin tek çocuk olma olasılığında ani bir artış saptanmıştır. Analizler, 1980 eşik noktasında tek çocuk olma oranının 15,5 yüzdelik bir "sıçrama" yaparak %27'den %42'ye yükseldiğini göstermektedir.
- Analizler, 1980 civarında doğan bireyler arasında tek çocuk olmanın hem ideal çocuk sayısını hem de iki veya daha fazla çocuk sahibi olma olasılığını belirgin şekilde azalttığını göstermektedir. Benzer şekilde, farklı doğum kohortlarına uygulanan modeller de tek çocuk olmanın ideal çocuk sayısını düşürdüğünü ve daha fazla çocuk sahibi olma olasılığını önemli ölçüde azalttığını ortaya koymaktadır.

2. Doğurganlık İdeallerindeki Belirgin Düşüş

- Politika değişikliğiyle eş zamanlı olarak, bireylerin yetişkinlik dönemindeki ideal çocuk sayısında ve çok çocuk

isteme eğiliminde keskin bir azalma gözlemlenmiştir. Verilere göre, ortalama ideal çocuk sayısı 1,72'den 1,62'ye düşmüştür. Bu bulgular, politikanın sadece fiilî doğurganlığı değil, bireylerin gelecekteki aile kurma hayallerini de aşağı yönlü şekillendirdiğini ortaya koymaktadır.

3. Cinsiyet ve Eğitimin Etkisi

- Araştırmanın bulguları, farklı alt gruplar üzerinde yapılan testlerde de tutarlılığını korumuştur. Etkinin cinsiyetten bağımsız olduğu, hem erkeklerde hem de kadınlarda benzer bir düşüşün yaşandığı saptanmıştır. Ayrıca, 1999'daki yükseköğretim genişlemesinden etkilenmeyen, üniversite mezunu olmayan bireylerde de aynı etkinin görülmesi, eğitimin de doğurganlık üzerinde etkisinin olmadığını göstermiştir.

4. Düşük Doğurganlık Tuzağı Hipotezinin Doğrulanması

- Çalışma, fiilî aile büyüklüğündeki düşüşün bir sonraki neslin ideallerini de düşürdüğünü göstererek "Düşük Doğurganlık Tuzağı" hipotezi için güçlü ampirik kanıtlar sunmaktadır. Çalışma, Çin örneğinde kardeş sayısındaki azalışın ve büyüme ortamının doğurganlık ideallerini düşürdüğünü göstermektedir. Ayrıca çalışma, gerçek aile büyüklüğü ile ideal aile büyüklüğü arasında kuşaklar arası nedensel bir ilişkiye işaret etmekte ve bu bulgular da hipotezi desteklemektedir.

SONUÇ

Dünya genelinde, Çin dâhil birçok ülkede politika yapıcılar düşük doğurganlığın yol açtığı nüfus yaşlanması sorunuyla mücadele etmektedir. Bu kapsamda nakit destekler, vergi indirimleri, çocuk bakımı hizmetleri ve aile dostu çalışma politikaları gibi çeşitli uygulamaların hayata geçirildiği ifade edilmektedir. Bu politikaların temel amacının, doğurganlığı artırarak demografik sorunlara çözüm bulmak olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada da demografik sorun alanı olarak doğurganlık ele alınmış; kardeşlik konusu üzerinden şekillenen idealler incelenmiştir. Çalışma, tek çocuk olmanın önemli ölçüde daha düşük doğurganlık ideallerine sahip olduğunu ortaya koyarak “Düşük Doğurganlık Tuzağı” hipotezi için güçlü bir ampirik destek sunmaktadır. Bu noktada çalışma, politikaların önemine vurgu yapmaktadır. Düşük doğurganlık eğilimini tersine çevirmek için gençlerin ve ebeveynlerin karşılaştığı zorlukları bütüncül şekilde ele alan politika paketlerinin giderek daha önemli hâle geldiği ifade edilmektedir.

Kaynak: Chen, S., & Gietel-Basten, S. (2025). Only children and low family size ideals: Did the one-child policy create a “Low-Fertility Trap” in China? *European Journal of Population*, 41, 32. <https://doi.org/10.1007/s10680-025-09755-5>

